

Република Македонија
Министерство за земјоделство,
шумарство и водостопанство

ФАКТИ И БРОЈКИ 2009

СЕКТОР ЗА АНАЛИЗА НА ЗЕМЈОДЕЛСКА ПОЛИТИКА

1. ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ, КЛИМА И НАСЕЛЕНИЕ

Географска локација : Југоисточна Европа- Балкан, континентална ридско-планинска земја

Клима : континентална и медитеранска

Просечно врнежи : 733 мм

Вкупната површина : 25.713 км²

(Ридови и планини 79,0 %)

(Рамнини 19,1 %)

(Природни езера 1,9 %)

Население : 2.046.177

Број на Општини : 84

Населени места : 1.767

Густина на население : 79 жители/км²

Рурално население : 43%

Градско население : 57%

Населението во Македонија има мултиетничка структура - Македонци (64,18%), Албанци (25,17%), Турци (3,85%) и Роми (2,66%). Преостанатиот дел од 4,14% го сочинуваат други малцински етнички групи.

Административна поделба на Република Македонија (ДЗС, 2008)

За статистички цели Република Македонија е поделена на 8 региони: Скопски, Пелагониски, Полошки, Источен, Југоисточен, Североисточен, Југозападен и Вардарски.

Извор: ДЗС
2008 / попис
2002

Региони	Население	Стапка на пораст	Густина на населен.	Невработеност
Вкупно	2.022.547	0,42	79,0	38%
Скопски	545.228	0,73	333,6	1%
Пелагониски	238.136	0,23	48,8	18%
Полошки	305.930	1,02	126,7	10%
Источен	203.213	0,10	48,7	12%
Јужноисточен	171.416	0,22	66,0	36%
Североисточен	172.787	0,66	74,4	8%
Југозападен	219.741	0,49	66,8	4%
Вардарски	133.180	0,20	41,4	13%

2. МАКРО ЕКОНОМСКА РАМКА

Земјоделството (вклучително лов, шумарство и рибарство) е третиот најголем сектор по учество во БДП - по услугите и индустријата. Доколку се вклучи и преработувачката индустрија, процентот се зголемува на 16%.

Макроекономски индикатори

Показател	Мерка	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Популација	'000	2.027	2.032	2.037	2.042	2.045	2.050
БДП (во милиони евра)	мил. евра	4.105	4.324	4.676	5.081	5.783	6.720
БДП по глава на жител (во евра)	евра	2.025	2.128	2.295	2.488	2.827	3.283
Учество на земјоделскиот сектор во БДП	%	13,3	13,2	12,8	10,8	9,4	10,0
Економски развој (промени во БДП)	%	2,8	4,1	4,0	4,0	6,1	5,0
Стапка на невработеност	%	36,7	37,2	36,6	36,0	34,9	33,8
Инфлација	%	1,2	-0,4	0,5	2,2	2,3	4,1
Учество на храна, пијалоци и тутун во вкупната потрошувачка по домаќинства	%	47,0	45,4	43,8	43,4	42,5	43,3

Извор: ДЗС 2010,

Околу 43% од населението, 36% од работната сила и 44% од сиромашните живеат во руралните области.

Број на индивидуални земјоделски стопанства - 192.378

Број на деловни субјекти - 297.

Просечна големина на фарма во приватна сопственост : 2,5-2,8 ха

Однос на сопственост на земјоделското земјиште : приватна 80%, општествена 20% .

Земјоделството со прехранбената индустрија акумулира околу 20% од вкупната работната сила и го претставува земјоделскиот карактер на земјата.

3. ЗЕМЈОДЕЛСТВО

3.1 Земјоделско земјиште - 1.063.000 ха

Од вкупната површина на земјата околу 41% отпаѓа на земјоделското земјиште. Од вкупното земјоделско земјиште една половина е обработливо земјиште.

Движење на површините под земјоделска категорија 2005-2009

	Категорија	2005	2006	2007	2008	2009
П.	Вкупно земјоделско земјиште	1.229.000	1.225.000	1.077.000	1.063.000	1.014.000
1.	Обработлива површина	546.000	537.000	526.000	521.000	513.000
1.1	Ораници и бавчи	448.000	439.000	431.000	424.000	420.000
1.2	Овоштарници	13.000	13.000	13.000	14.000	14.000
1.3	Лозја	26.000	25.000	23.000	22.000	21.000
1.4	Ливади	59.000	60.000	59.000	61.000	58.000
2.	Пасишта	682.000	687.000	550.000	541.000	500.000
3.	Бари, трски и рибници	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Извор : ДЗС 2010

Според статистичките податоци, вкупното обработливо земјиште бележи тренд на намалување заради миграцијата на населението село – град и искористување на земјиштето за урбани цели и други неземјоделски активности.

Површините под згради, патишта и сл., во 2008 година се зголемиле за 73,5% во однос на 2005 година.

3.2 Шумско земјиште - 1.159.600 ха

На шуми и шумско земјиште во Република Македонија припаѓаат 1.159.600 ха (45% од целокупната територија), од кои вкупната површина под шума изнесува 955.300 ха (37% од територијата). Од 1970 година до денес површината е зголемена за повеќе од 140.000 ха преку пошумување на голини и ерозивни земјишта главно заради заштитна функција.

Според потеклото, шумите се високостеблени и зафаќаат помалку од 30% од вкупната површина под шума и учествуваат со 61,6% во вкупната дрвна резерва и нискостеблени, кои зафаќаат 70% од вкупната површина под шума и учествуваат со 38,4% во вкупната дрвна резерва. По состав, шумите се лисјарски 82%, четинарски 12% и мешани 6%.

Од вкупната површина под шума, шумите во државна сопственост зафаќаат 90,14%, а во дрвна резерва нивното учество е 92,2%. Шумите во приватна сопственост зафаќаат 9,86% од вкупната површина под шуми и учествуваат со 7,8% во вкупната дрвна резерва.

Шумарство

Шумарството и дрвната индустрија имаат важна улога во економијата во руралните средини.

Општиот придонес во бруто-националниот производ на дрвната индустрија (примарна и секундарна преработка на дрво, мебел, хартија, целулоза и др.) изнесува околу 2%. Вкупната дрвна маса изнесува 74.343.000 м³, а вкупниот годишен прираст 1.830.000 м³ со просечен годишен прираст од 2,02 м³ по хектар.

Планираниот годишен сечив етат (планирана годишна дрвна маса за сеча) изнесува околу 1.300.000 м³.

Стопанисувањето со шумите во државна сопственост го врши ЈП „Македонски шуми“ во чиј состав се наоѓаат 30 (триесет) подружници – шумски стопанства и 20 расадници за производство на шумски саден материјал наменет за пошумување и за хортикултурно уредување и озеленување. Во приватна сопственост регистрирани се, исто така, 30 расадници. Чувањето на шумите во државна и приватна сопственост од бесправни дејствија и други негативни фактори го врши Шумската полиција со 249 шумски полицајци (2009 година) и шумо-чуварската служба од ЈП „Македонски шуми“.

Шумите во Република Македонија се карактеризираат со богата биолошка разновидност заради што најголем дел од заштитените подрачја во државата се под шума.

Македонија има значајни ресурси на други шумски производи: лековити растенија, печурки, шумски плодови итн. и разновиден дивеч.

Владата секоја година донесува Програма за проширена репродукција на шумите со која се обезбедуваат средства за финансирање на одредени мерки и активности во шумарството:

- пошумување на голини и ерозивни земјишта,
- нега на шуми и шумски култури со прореди,
- мелиорација на деградирани шуми и шикари,
- санирање на опожарени шумски површини од пожари со големи размери,
- заштита на шумите од биотски и абиотски фактори,
- обезбедување на шумски саден материјал за приватно пошумување и за еколошка акција итн.

За заштита на шумите од ерозија, деградирање и од шумски пожари, во 2009 година, се спроведе акцијата „Ден на дрвото - засади ја својата иднина“, во чии рамки беа засадени околу 7,9 милиони садници на вкупна површина од 3.915 ха.

Ловство. Во Република Македонија востановени се вкупно 250 ловишта, од кои 105 се за крупен дивеч и 145 за ситен дивеч. Од вкупно востановените ловишта, 5 се државни ловишта од кои четири ловишта за крупен дивеч: „Јасен“ и „Јасен I“ - Скопје, „Полаки“- Кочани и „Лешница“- Тетово и едно ловиште за ситен дивеч „Трубарево“ – Скопје, кое е наменето за наставно - научни цели.

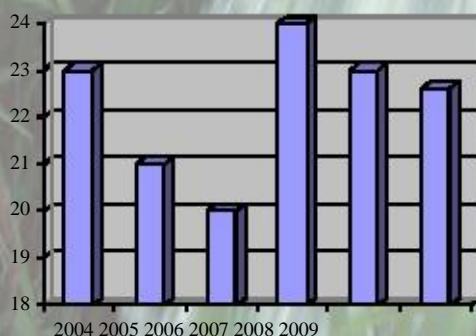
3.3 Водни ресурси

Од вкупната површина на Македонија околу 56.000 ха се водни површини од кои: 46.700 ха се природни езера, 6.400 ха вештачки езера, 2.200 ха реки и 700 ха рибници.

Вкупните ресурси на вода на Република Македонија се проценети на 6,37 милијарди м³ во нормални години и 4,8 милијарди м³ во сушни години, од кои 80% се наоѓаат во басенот на реката Вардар. Годишниот потенцијал на изворите по глава на жител изнесува околу 3.000 м³.

Околу 85% од површинската вода потекнува од земјата, додека само 15% од водата втекува во земјата од соседните земји.

Наводнувани површини
во 000 ха

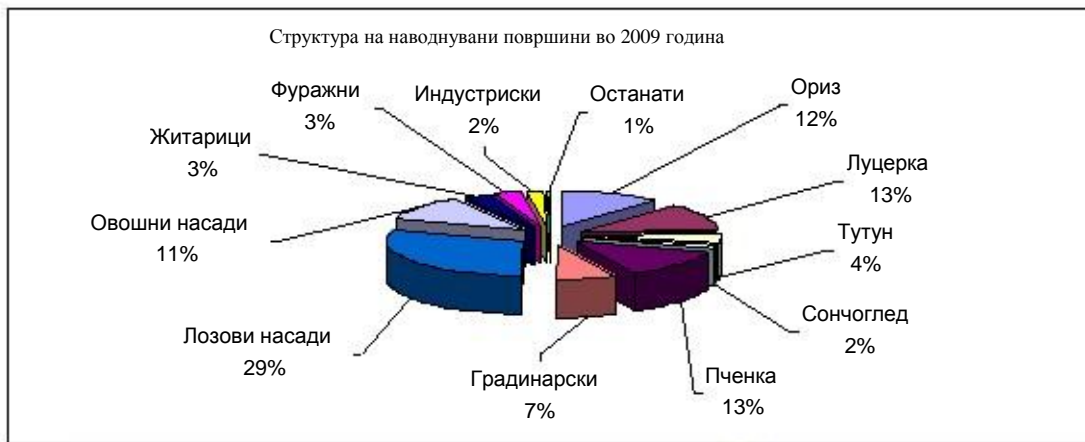

наводнувана.

Водостопанство

Во Република Македонија има приближно 110 големи и мали вештачки езера (од кои 21 со големина над 1 милион м³) кои се користат за наводнување, водоснабдување и производство на хидроелектрична енергија.

Вкупната обработлива земјоделска површина во Република Македонија изнесува приближно 513.000 хектари. Од оваа површина со изградената детална мрежа од системите за наводнување можно е наводнување на 123.864 ха. Повеќето системи за наводнување се стари повеќе од 25 години и вкупната наводнувана област помина низ голема криза. Врз основа на добиените податоци од водостопанствата, во 2009 година 22.603 ха, или 18,2%, од некогаш опремената област беше

Извор: МЗШВ Управа за водостопанство

Капиталните инвестиции во водостопанството се во реконструкција и изградба на системите за наводнување и изградба на брани.

Опис на инвестицијата	Планирана површина за наводнување	Вкупна инвестиција во милиони евра
ХС Злетовица (прва фаза)	4.500	105
ХС Лисиче (втора фаза)	4.100	33
Јужен Вардар (втора фаза)	3.900	21
ХС Оризарска река		45
Вкупно:	12.500	204

Извор: МЗШВ, Управа за водостопанство

Институционалната реформа на секторот за наводнување започна во 2003 година, проследена со подобрувања во инфраструктурата и активно учество на фармерите во реформите. Според Законот за водостопанства заклучно со крајот на 2009 година, формирани се вкупно десет регионални водостопански претпријатија (Јавни Претпријатија) и регистрирани се 138 водни заедници, кои опфаќаат површина од 65.943 ха.

4. РАСТИТЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО

Според засеаните површини, растителното производство е расчленето на шест главни групи, каде доминантно е производството на житарки на околу 207.049 ха, заради почвено климатските услови, додека кај индустриските култури преовладува тугунот како многу значајна трудоинтензивна култура. Фуражните култури се застапени во сточарско развиените подрачја, а градинарските ја користат изменетата медитеранска клима во јужните делови на земјата за раноградинарско производство. Овошните култури се најзастапени во западните делови на земјата, заради повлажните климатски услови додека лозарството е најзастапено во централниот дел на земјата заради погодните почвени услови и високите температури со минимална влажност.

4.1 Житни култури

Житните култури се одгледуваат на 40,4% од вкупно обработливата земјоделска површина (513.000 ха). Пченицата како стратешки значајна е застапена со 49 % од вкупните површини под житарки.

Производствени површини 2006-2009

Култури	2006	2007	2008	2009	% 2009
Пченица	100.815	102.081	97.506	101.500	49,0 %
Јачмен	58.467	56.916	53.172	56.408	27,0 %
Рж	4.335	4.699	3.969	4.516	2,2 %
Овес	2.162	2.554	1.307	25	-
Пченка	43.260	42.452	33.829	41.157	19,9 %
Оризова арпа	3.033	2.993	2.855	3.443	1,7 %
Вкупно	212.072	211.695	192.638	207.049	100,0 %

Извор : МЗШВ

Се забележува пораст на површините под житни култури, што делумно е и резултат на воведените мерки за поддршка на засеаните житни култури во "Програмата за финансиска поддршка на земјоделството" која се зголемува секоја година.

Приноси од житни култури по хектар 2006-2009

Култури	2006	2007	2008	2009
Пченица	3,11	2,45	3,5	3,04
Јачмен	2,82	2,31	3,6	2,98
'Рж	2,35	2,15	2,7	2,62
Овес	1,74	1,35	1,48	2,16
Пченка	5,17	4,01	5,3	5,06
Оризова арпа	4,83	5,69	5,8	6,17

Производство во тони по хектар 2006-2009

Култури	2006	2007	2008	2009
Пченица	309.772	247.492	342.770	308.280
Јачмен	164.129	131.169	193.885	168.070
'Рж	10.162	10.091	10.740	11.845
Овес	3.736	3.449	1.931	54
Пченка	223.379	170.337	179.441	208.208
Оризова арпа	14.663	17.018	16.671	21.237

Пченица. Вкупните потреби од пченица во Република Македонија на годишно ниво во просек (во период 2006-2009 година) се проценуваат на околу 250.524 тони (околу 29.000 тони семенски материјал и околу 221.000 тони меркантилна пченица - за задоволување на потребите за производство на леб и бели пецива). Во 2009 година од домашните производители откупени се 82.061 тони пченица по просечна цена од 8,00 денари/килограм (130.57 евра/тон).

Година	2006	2007	2008	2009
Вкупно производство	309.772	247.492	342.770	308.280
Откупена количина	185.705	96.219	92.500	82.061
Увоз на пченица	25.973	60.367	55.192	51.249
Увоз на брашно	3.513	53.099	43.402	55.664

Извор : МЗШВ

Јачмен. И покрај благото намалување на површините под јачмен (47.351 ха), обемот на производството е наголемен (од 164.129 тони во 2006 год. на 168.070 тони во 2009 год.) заради повисоките просечни приноси. Повисокото производство, а со тоа и понудата на јачмен од една страна, и намалувањето на добиточниот фонд од друга, допринесе за намалување на увозот во количество под 1.000 тони годишно (во 2006 и 2007 година), за разлика од 2008 год. кога увозот изнесуваше 2.563 тони. Во 2009 год. увозот на јачмен е незначителен - околу 62 тони.

Пченка. Површините под пченка не се менуваат многу во периодот 2006-2009 година (31.013 ха) како и приносот (4,10 т/ха) и обемот на производството (127.125 тони). Увозот бележи благ пораст од околу 8.000 тони во периодот 2006-2008 година, т.е. достигнува до 65.460 тони во 2008, додека во 2009 год. увозот се намалува на 50.776 тони и покрај намалувањето на цената за 30%, односно на 143,72 евра/тон.

Ориз. Значително наголемување на површините бележи оризопроизводството, (од 2.525 ха во 2006 на 3.443 ха во 2009), како и на добиените количества оризова арпа (21.238 тони) односно околу 12.763 тони лупен ориз.

Оризот е единствена житарка која традиционално се извезува на регионалните пазари и пошироко - 3.342 тони во 2009 година: Србија (59%), Црна Гора (11%), Косово (26%), Албанија (3%), БиХ (1%), Хрватска, Словенија, но и повремено во Турција, Полска и Бугарија.

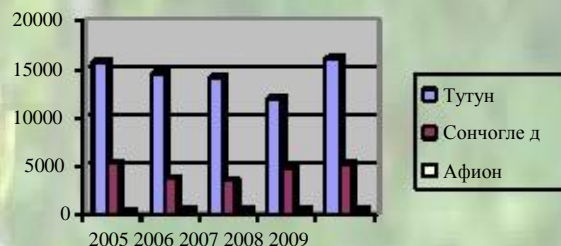
4.2 Индустриски култури

Од вкупните површини под индустриски култури: 78% се под тутун, сончогледот се одгледува на околу 21% од површините, а афионот на 1%. Заради ниските откупни цени производството на шекерната репа бележи тренд на намалување.

Површини и обем на производство на индустриски култури 2009 година

Култура	Површина во ха	Производство во тони
Тутун	16.145	23.222
Сончоглед	5.278	8.639
Афион семе	675	578
Шекерна репа	0	0

Производни површини 2005-2009

Извор : МЗШВ

Тутун. Производството на тутун се базира на одгледувањето на ориенталните ситнолисни ароматични тутуни. Тутунот е најзначаен земјоделски производ од Република Македонија со најголемо учество во вкупниот извоз на земјоделско-прехранбените производи или во апсолутна извозна вредност од околу 63 милиони евра (во 2009 година). Околу 37.384 фармери се занимаваат со производство на тутун. Откуп на тутун од реколта 2009 година вршеа 7 регистрирани тутунски претпријатија за откуп.

Во 2009, година откупот на суров тутун во лист е зголемен за 44% во однос на 2008 година.

Откуп на суров тутун во лист во период 2003-2009

Суров тутун во лист од реколта	Производствена површина во ха	Откупено количество во тони	Вредност во милиони денари	Просечна откупна цена во ден/кг	Висина на субвенција во ден/кг
2003	15.017	23.000	1.803	78,40	-
2004	15.204	19.839	2.718	137,00	-
2005	15.808	23.206	2.910	125,40	15,00
2006	14.503	19.681	2.325	118,14	15,00
2007	14.100	16.290	2.290	140,57	30,00
2008	11.927	16.126	2.700	167,42	45,00
2009	16.145	23.222	4.449	191,95	60,00

извор: МЗШВ

4.3 Маслодајни култури

Сончоглед. Се одгледува главно во Пелагонискиот регион (50-70%), а по него следуваат Кумановскиот и Овчеполскиот регион. Во 2009 година површините под оваа култура се зголемени за 8% во однос на 2008 година. Годишните потреби од масло за јадење се околу 25 илјади тони од кои само 10% се обезбедуваат од домашното производство.

Афион. Нашата земја како стар производител на опиумски афион согласно со меѓународниот договор има право да одгледува опиумски афион за производство на суров опиум во определени количества.

Површини и производство на афион (чушки)

Година	површина во ха	производство на чушки во тони	принос на чушки во кг/ха	принос на семе во кг/ха
2003	461,0	45,2	98,0	590
2004	423,7	62,1	146,6	602
2005	450,8	73,6	163,2	656
2006	533,9	99,4	186,1	617
2007	534,0	95,9	179,6	682
2008	534,0	119,0	223,0	800
2009	675,0	147,0	145,5	867

Извор на податоци: АД Алкалоид, Скопје

4.4 Фуражни култури

Производството на добиточна храна и фуражни култури на вкупни површини од 28.534 ха задоволува само 30-35% од вкупните национални потреби. Недостатокот од фуражни култури и добиточна храна е еден од главните ограничувачки фактори за развојот на сточарството што негативно се одразува на трошковната структура на производството на месо и млеко. Фуражните растенија опфаќаат само 5,6% од вкупната обработлива површина.

4.5 Градинарски култури

Градинарството како извозно ориентирана земјоделска гранка учествува во извозот на земјоделски производи во два важни сегмента: извоз на свеж зеленчук и извоз на преработки од зеленчук (конзервиран или преработен). Производството на градинарски култури се дели на: раноградинарско - лоцирано претежно во јужните делови на земјата со медитеранска клима (Струмица, Гевгелија, Валандово), и производство на отворено - во источните и северните делови на Македонија (Скопје, Куманово, Кочани, Радовиш, Прилеп, Охрид) со средна континентална клима.

Во 2009 година градинарството е застапено на вкупно 45.466 ха, што во однос на 2008 година претставува пораст од 9 %. (3.737 ха).

Раноградинарското производство се одвива во заштитени простори под стакло и пластеници на вкупна површина од 6.759 ха, од кои на 236 ха инсталирани капацитети под стакло и 6.523 ха под пластеник.

Површините под оранжерији во 2009 година се зголемени за околу 19% во однос на површините во просек за периодот 2006 - 2008 година.

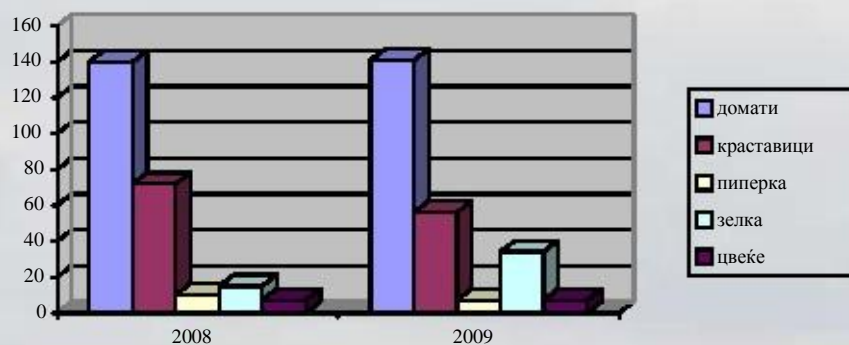
Површини и производство во Оранжерији-стакленици 2006-2009

КУЛТУРА	2006		2007		2008		2009	
	Ха	тони	Ха	тони	Ха	тони	Ха	тони
Домати	120	12.580	121	14.960	140,6	14.952	154	12.360
Краставици	42,5	7.100	50,4	8.860	54	9.812	55,76	6.748
Лути пиперки	4	3,8	2,5	2,7	2,5	2,52	2,59	2,61
Благи пиперки	1,5	75	2,0	65	3,8	147	5	62
Зелка	-	-	17	850	15	700	18,8	487
Вкупно	168	19.759	193	24.738	216	25.614	236	19.660

Извор: МЗШВ

Тренд на пораст 2008/2009 година

Вкупната површина под заштитен простор (стакленици и пластеници) е 6.759 ха, што во однос на 2008 година (5.000 ха) бележи пораст од 35,2% .

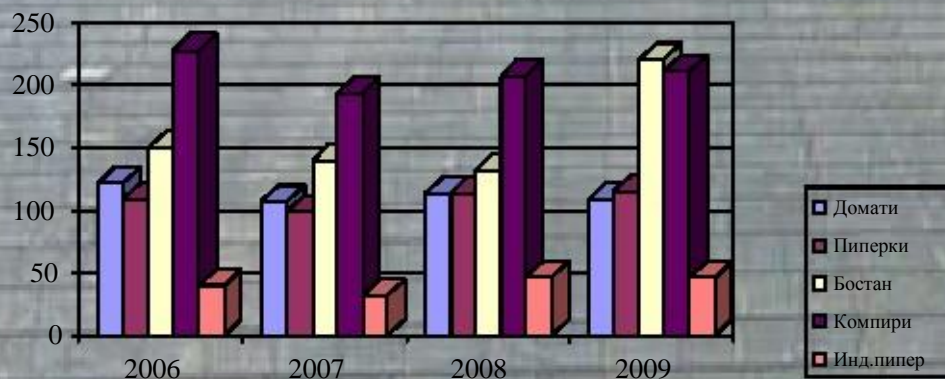
Производство под пластеници 2009

Ред бр.	Култура	Површина во ха	Производство во тони
1	Домати	2.101	142.690
2	Благи пиперки	2.055	50.113
3	Краставици	512	30.289
4	Зелка	872	26.265
5	Лути пиперки	157	4.959
6	Зелена салата	7	77
7	Тиквички	1	25
8	Компири	582	12.653
	Вкупно	6.523	267.046

Извор : МЗШВ

Во 2009 година производство на градинарски производи под заштитен простор изнесува вкупно 286.706 тони.

Производство на градинарски култури на отворено

2009 година		
Култура	ха	тони
Домати	4.689	109.234
Пиперки	4.995	114.839
Бостан	5.550	220.640
Грав	10.743	9.142
Компири	10.982	211.394
Инд.пиперки	1.748	47.317
Зелка, кељ	1.221	34.831
Краставици	448	10.340
Кромид	2.478	36.482
Вкупно	43.852	803.219

Во производствената 2009 година има мало намалување на производството на градинарските култури на отворено заради неповолните климатски услови (појава на болести, високо УВ зрачење и штети од град).

Домати. Околу 80% од производството на домати се одвива во југо-источниот и повардарскиот регион, односно во регионот на Струмица, Валандово, Гевгелија, Дојран, Кавадарци, Демир Капија, Велес и Свети Николе.

Извор: МЗШВ

Пиперки. Производството на пиперки најчесто се сретнува во: Струмичкиот, Радовишкиот, Полошкиот, Скопскиот и Кумановскиот регион. Освен за потрошувачка во свежа состојба, пиперките во голем дел се користат и во преработувачката индустрија како: полу-производ (полу-замрзнат, замрзнат, сушен, пиперки во оцет, феферони во буриња) и финален производ (ајвар, лутеница, пинџур, ѓувеч, печени пиперки, пржени пиперки и феферони во оцет).

Индустриски пиперки. Куртовска капија е најбарана од преработувачката индустрија заради нејзиниот квалитет за конзервирање и преработка во ајвар, еден од најбараните производи во странство.

Бостан. Производството на дињи и лубеници бележи намалување на површините заради пренамената на површините кон останатите раноградинарски култури.

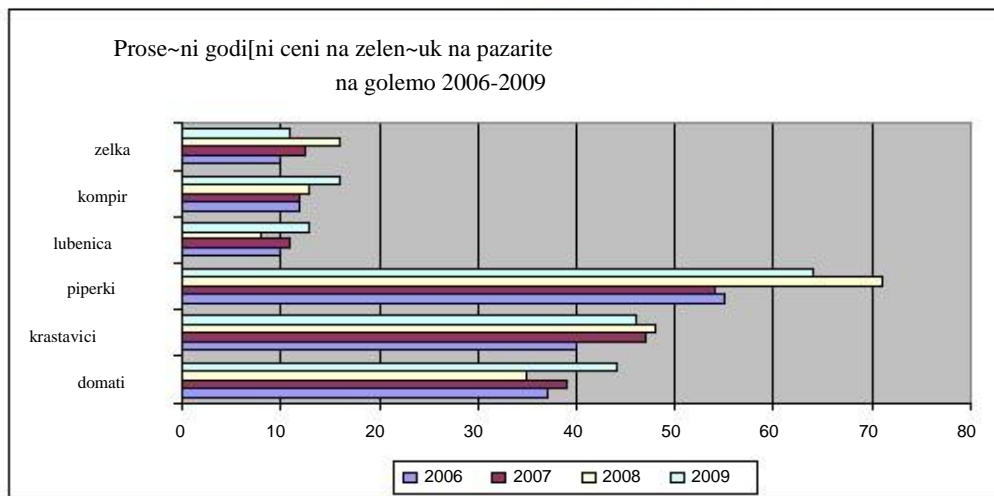
Компири. Најраширени во ридско-планинските региони (Берово, Кратово и Крива Паланка). Се проценува дека околу 50% се конзумираат на ниво на домаќинства, додека остатокот се продава на угостителски објекти и преработувачката индустрија.

Грав. Најзастапен е во Полошкиот регион со домашната сорта Тетовски грав, познат и надвор од границите на земјата. Производството е претежно како меѓупосев во комбинација со пченка и опфаќа 40% од вкупните површини под грав.

Производството на зелка и кељ во 2009 година се одвиваше на површини од 1.221 ха и е добиено производство од 34.831 тони.

Краставиците се одгледувани на површина од 448 ха а е добиено производство од 10.340 тони.

Кромидот во 2009 год се одгледуваше на површина од 2.478 ха при што е добиено вкупно производство од 36.482 тони.

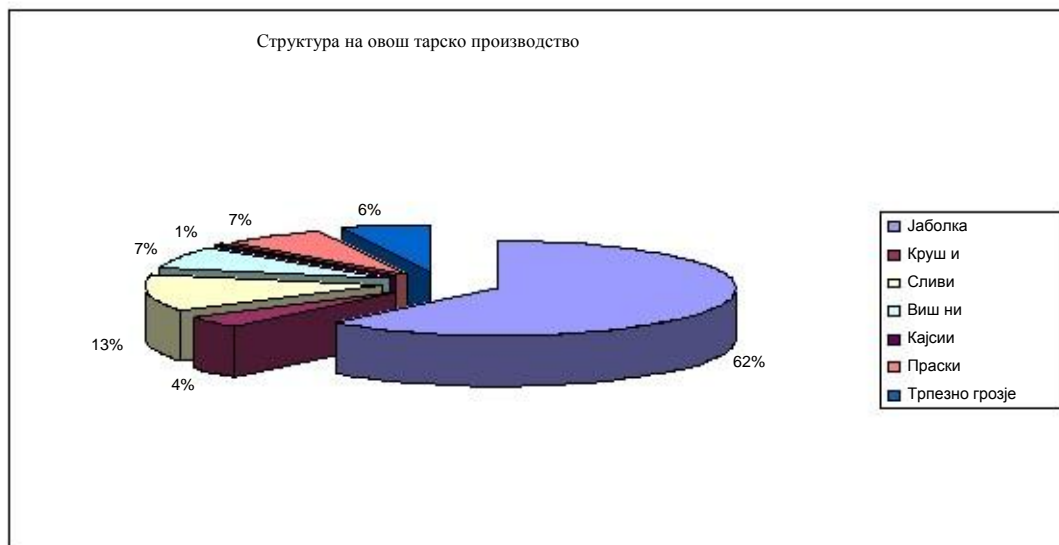
Можности за извоз

Можностите за извоз на градинарските култури (заедно со пиперките) се отворени преку склучените договори за слободна трговија со земјите од ЕУ, ЦЕФТА, Турција и Украина.

- Извозот во ЕУ, Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Косово е слободен, безцарински;
- Со Хрватска договорени се безцарински квоти: за пиперки во количество од 3.500 тони, за домати од 4.000 тони и за краставици и корнишони во количина од 1.200 тони (над квотата царината изнесува 45% од вкупната царинска стапка за градинарските култури);
- Со Албанија договорени се безцарински квоти од: 150 тони за домати и 100 тони за краставици и корнишони;
- Со безцаринска квота од 5.000 тони со Украина (за пиперки);
- Со безцаринска квота од 1.500 тони со Турција (домати, краставици, зелка, кромид и пиперки).

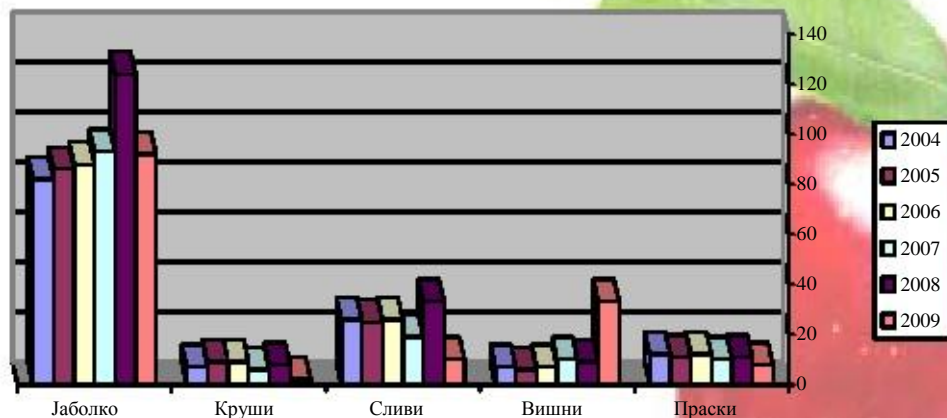
4.6 Овоштарство

Зафаќа околу 2,73% од обработливото земјоделско земјиште или околу 14.000 ха (8.789 ха со родни дрва - МЗШВ), со околу 9.000.000 стебла кои се сконцентрирани во региони на надморска висина од 300-800м.

Според површините најзастапени се: јаболките со околу 62%, сливите 13%, вишните 7%, праските 7%, трпезно грозје 7% и други овошни видови (крушки, кајсии, бадеми, ореви и др.) со околу 4%. Обемот на вкупното овоштарско производство во 2009 година се движи во граници на 155.050 тони годишно.

Тренд на овоштарско производство

Производство на овошје во 2009 година	
Култура	Тони
Јаболки	91.878
Крушки	2.290
Сливи	9.923
Цреша	337
Вишни	33.292
Кајсии	1.434
Праски	8.250

Извор: МЗШВ

Извозот на овошје (свежо и смрзнато) завзема значајно место во вкупниот извоз на земјоделско-прехранбените производи и во 2009 година учествува со 6,1% од вредноста на вкупниот извоз на земјоделско-прехранбени производи.

4.7 Лозарство и винарство

Лозарството заедно со производството на вино учествува со околу 17%-20% во земјоделскиот БДП. Виното после тутунот е вториот најважен производ во однос на извозната вредност на земјоделските производи.

По своите климатски карактеристики Македонија е класифицирана во лозарска зона III-C-b. и е поделена во три лозарски реони : Вардарскиот реон (т.н. Повардарие), Пелагониско-полошкиот реон (западен) и Пчињско-осооговскиот (источен) реон. Трите главни реони се поделени на 16 подреони или т.н. виногорја.

Преглед на површини под лозја, производство на грозје и вино 2003-2009

Година	Површини во ха	Производство	
		на грозје (тони)	Вино (во 000 литри)
2006	24.266	254.308	70.300
2007	21.312	209.701	91.103
2008	22.401	236.834	92.435
2009	24.777	250.658	95.240

Извор МЗШВ

Вкупната површина на лозови насади, по негативниот тренд во периодот 2003-2007 (17%, односно од 25.692 ха во 2003 на 21.312 ха во 2007), во последните 3 години бележи тренд на пораст, доведувајќи ги површини под лозови насади над 24.000 ха.

Во површините под лозја винските сорти грозје учествуваат со 70%, од што бели сорти се 40%, а обоени 60%. Најзастапени обоени вински сорти се: Вранец и Кратошија со подолга традиција на одгледување, а од белите сорти: Смедеревка, Жилавка потоа Шардоне, Ризлинг, Совињон бел и др. Од трпезните сорти на грозје доминираат: Афус-Али, Кардинал, потоа Мускат Италија, Мускат Хамбург, Бело Зимско, и др.

Во лозарството се вклучени околу 25.000 фарми, од кои околу 70% се индивидуални стопанства а 30% се земјоделски фирми. Просечните приноси се околу 10 тони/ха .

Откуп и извоз на грозје 2004-2009 година во кгр.

Година	Откупено винско грозје од домашни визби (во тони)	Извезено грозје (во тони)	
		винско	трпезно
2004	154.653	5.281	10.727
2005	142.301	14.090	16.970
2006	106.640	18.754	12.613
2007	113.483	28.548	9.167
2008	160.600	10.461	11.932
2009	139.752	30.866	30.011

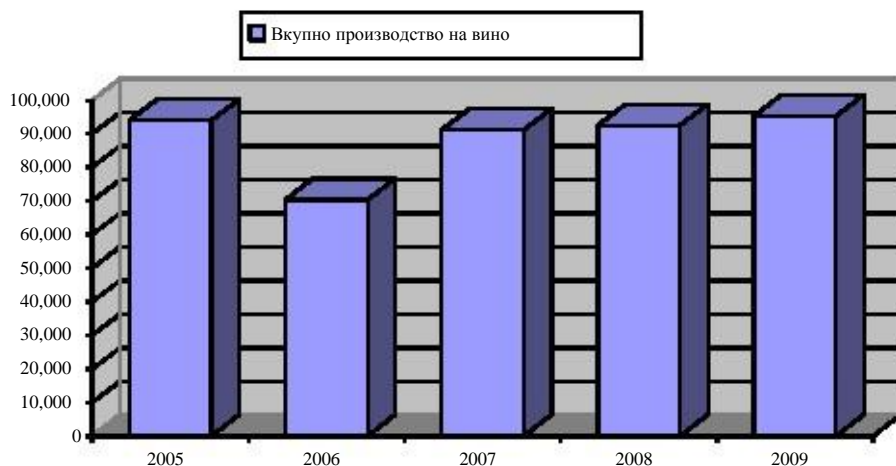
Извор : МЗШВ

Трпезното грозје најмногу се произведува во Вардарскиот регион потоа Југоисточниот и Североисточниот регион.

Заради поволната клима македонското трпезно грозје има висок квалитет и значителен извозен потенцијал. Асортиманот на сортите на трпезно грозје вклучува неколку класи од многу рани, до многу доцни сорти на трпезно грозје.

Производство на вино

Во моментот постојат 82 регистрирани винарски визби со вкупен капацитет за преработка на грозје во вино од 2.338.467 хл т.е. два пати поголем од годишното производство на грозје. Зголемувањето на бројот на винарски визби од 28 во 2003 на 82 во 2009 (воглавно визби со мала и средна големина), се должи на концентрирање на производство на висококвалитетни вина во шишиња, со контрола на сортите, лозовите насади и бербата, софистицирана

Извор: Државен завод за статистика

преработка и маркетинг технологии кои се конкурентни како на домашните така и на странските пазари. Домашната потрошувачка на вино се проценува на 15 литри вино по жител годишно.

Трговија со вино

Извозот на вино учествува со околу 10,7% во вкупниот извоз на земјоделско-прехранбени производи и тоа главно на пазарите на ЕУ. Во просек околу 40% од производството на вино (вклучително и производството на грозје) е наменето за извоз.

Извозот на вино во ЕУ се одвива во рамки на преференцијална бесцаринска (количинска) квота од 399 000 хл, од кои 350 000 хл се алоцирани за наливно и 49 000 хл за флаширано вино.

Извоз на вино (во хектолитри)

Година	Вкупен извоз	Извоз во ЕУ	Во ринфуз	Во шишиња	Вредност во 000 €
2005	655,895	444,061	600,018	55,877	28,926
2006	826,818	447,667	746,620	80,197	35,564
2007	926,834	493,451	831,423	95,410	43,568
2008	703,373	399,648	597,995	105,378	39,171
2009	687.685	415.115	606.746	80.939	38.353

Извор на податоци : Државен завод за статистика

Зголемениот извоз на вино во земјите на ЕУ во 2009 година од 415.116 хл, претставува 60,4% од вкупно извезеното количество на вино и 42,2% од вкупната вредност на извезеното вино во 2009 година. Анализата на трговијата со вино, посочува неколку земји како главни дестинации за извоз на Македонското вино и тоа: Германија, Чешката Република и Словенија (како земји членки на ЕУ) и Србија, Хрватска и Босна и Херцеговина (како поранешни Југословенски пазари), и САД и Русија како други пазари.

И покрај тоа што најголем дел од македонското вино завршува на пазарите во ЕУ, поранешните Југословенски пазари остануваат многу важна извозна дестинација од причина што вредноста на извозот на овие пазари е поголема заради извозот на вино во шишиња.

Врз основа на податоците добиени од Државниот завод за статистика, безцаринската квота за увоз на вино од ЕУ-27, беше искористена само 4%, додека квотата за извоз на наливно вино во ЕУ-27 беше надмината за 21%, а квотата за извоз на вино во шишиња беше искористена само 9,8%.

5. СТОЧАРСТВО

Сточарството е носечка гранка на индивидуалниот земјоделски сектор претежно во ридско-планинските региони. Доминираат малите индивидуални семејни фарми кои произведуваат воглавно за сопствени потреби.

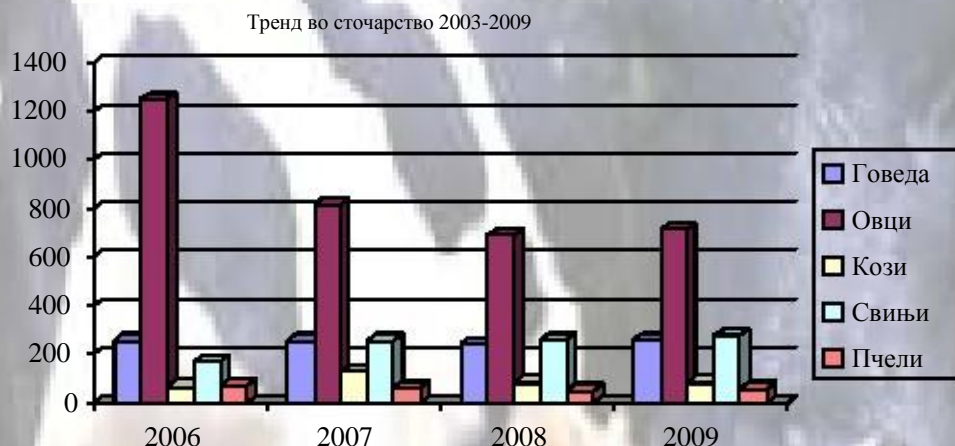
Како резултат на зголемената буџетска поддршка бројот на комерцијално ориентирани семејни фарми е во пораст, додека опаѓа бројот на грла во големите специјализирани сточарски претпријатија, заради зависноста од увозот на добиточна храна (пченка, соја, концентрати).

Број на домашни животни во периодот 2003-2009

Категорија	2006	2007	2008	2009
Говеда	255.430	253.766	243.667	257.900
Овци	1.248.801	817.536	688.278	713.465
Кози	63.579	126.452	81.421	80.837
Свињи	167.116	255.146	260.000	277.110
Живина	2.585.327	2.263.894	2.343.300	2.543.146
Пчели	67.804	58.307	47.352	53.439*

Извор : МЗШВ Управа за ветеринарство

Во изминатите години добиточниот фонд кај говедарството, овчарството и живинарството бележи намалување, додека благ пораст имаме кај свињарството. Најголемо намалување бележиме кај овчарството, козарството и живинарството.

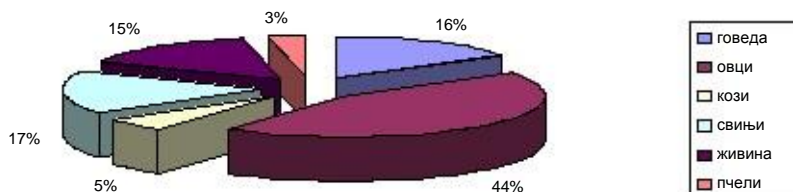
Извор : МЗШВ Управа за ветеринарство

Говедарство. Најзастапено во ридско-планинските предели по должината на северната, западната и источната граница на земјата. Националната расна структура претежно вклучува млечни раси на говеда, но присутни се и комбинирани раси за месо.

Во 2009 година од вкупно 257.900 обележани говеда, на молзни грла отпаѓа околу 35% или 77.370 грла, од кои е откупено 126.299 тони кравјо млеко од страна на преработувачите.

Производството на говедско месо од 685 тони не е доволно за потребите на потрошувачите, па потребата се задоволува со увоз кој во 2009 година изнесува околу 11.707 тони - поголем дел увоз на свежо и разладено месо, а дел е наменето за преработувачката индустрија за месо.

Структура во стоарското производство 2009

Извор МЗШВ Управа за ветеринарство

Овчарство. И покрај погодните географско-климатски услови со над 50% пасишта од вкупната земјоделска површина, овчарството бележи тренд на намалување заради екстензивно номадскиот начин на производство, нерешените социјални услови на руралното население и миграција на населението во градските средини.

Во 2009 година вкупниот број на овци изнесува 713.465 грла, што преставува зголемување од 3,7 % во однос на 2008 година.

Расната структура на популацијата овци во Република Македонија се состои главно од расата оплеменета Праменка поделена во Овчеполски сој и Шарпланински сој, додека во последно време се зголемува бројноста на мелезите со расите Виртемберг (за месо) и Аваси (за млеко). Производството на јагнешко месо е наменето за извоз во Април (католички Велигден) и во Декември (католички Божик) на традиционалните пазари во ЕУ и Балканот. Во текот на 2009 извршен е извоз на 2.918 тони јагнешко и овчо месо. Земји дестинации за извозот се претежно Италија и Грција, додека помали количества се извезени во Хрватска, Србија и БиХ.

Јагнињата се откупуваат и извезуваат главно преку 4 ЕУ - регистрирани кланици во земјата, каде што функционира специјализирана линија за производство на јагнешки трупови според барањата на пазарите на ЕУ.

Овчото млеко преставува значајна суровина за производство на традиционални типови сирења и кашкавали барани на домашниот и странските пазари. Во 2009 година од произведените 32.934 тони овчо млеко (според Државен завод за статистика), откупено и преработено е 2.556 тони млеко од страна на преработувачите, но поголем дел од млекото останува неоткупено заради немање патишта и тешките транспортни услови до планинските пасишта.

Козарство. Во 2009 година регистрирани се 80.837 грла кози сместени главно во 664 козарски фарми. Расниот состав на козите главно е од типот балканска коза со изразено присуство на мелези од санската раса, но има и козарски фарми кои располагаат со подобрен расен состав од типот на алпина.

Бројот на одгледувачите на кози се зголемува како резултат на побарувачката на пазарот за козјо млеко и заради неговата профитабилност. Во 2009 година произведено е 19.386 тони козјо млеко, а откупено е 1.233 тони. Сепак, главните проблеми со кои се соочува оваа гранка во развој се недоволната примена на техничко-технолошките решенија на фармите, што резултира со генерално недоволно искористување на достапните природни и други ресурси во оваа индустрија.

Свињарство. Во 2009 година во Република Македонија има приближно 277.110 грла свињи, што покажува зголемување во однос на изминатите години. Во индустриските свињарски фарми се одгледуваат 60% од вкупниот број на свињи во земјата, а останатите 40% грла во семејните фарми на индивидуалните земјоделски производители.

Во свињарството, најзастапена раса се ландрасите (белгиски, дански, шведски и германски) како и голем Јоркшир и Дурок.

Домашното производство на свинско месо од 7.662 тони само делумно ги покрива потребите на населението, оттука недостатокот се покрива со увоз на свежо, разладено или замрзнато свинско месо. Во 2009 година увозот на 11.634 тони свинско месо учествува со 4,3% од вкупниот увоз на земјоделско-прехранбени производи.

Живинарство. Производството на јајца е примарна активност на македонската живинарска индустрија. Околу 37% од вкупниот број на несилки отпаѓа на големите фарми а 63% на средните фарми кои се со просечен капацитет од 2-5 илјади по фарма. Вкупниот број живина во 2009 година изнесува околу 2,543.146 од кои 76% се несилки, кои произведуваат околу 274 милиони јајца. Производството на јајца ја задоволува домашната потрошувачка а се извезува на регионалните Балкански пазари.

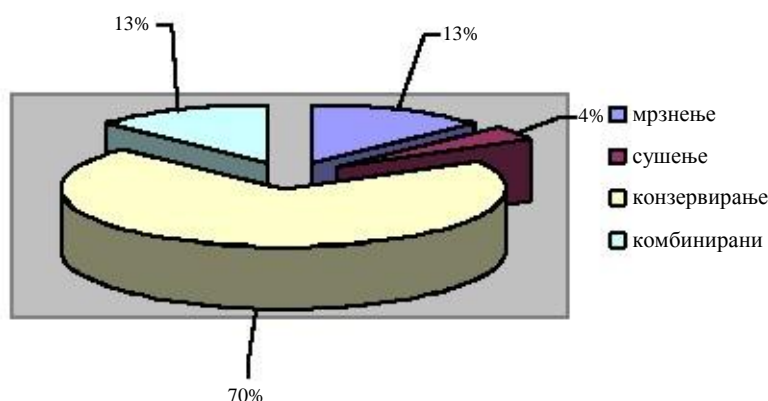
Производството на живинско месо се базира главно од колење на несилки и бројлери со производство од 1.073 тони месо или 6% од пазарната побарувачка за свежо пилешко месо. Најголемото количество на пилешко месо доаѓа од увоз како замрзнато пилешко месо. Во државата постојат само две кланици (со вкупен капацитет од 2 милиони птици годишно), што го ограничува развојот на производството.

Интересен развој во живинарската индустрија е неодамнешниот развој на нови активности, како што е одгледувањето ноеви. Во моментот постојат повеќе од 45 фармери кои одгледуваат околу 800 ноеви.

Пчеларство. Вкупниот број на пчелни семејства достигнува 53.439, а истите се одгледувани од апроксимативно 10.000 одгледувачи на пчели, кои годишното произведуваат 791 тони мед. Просечното годишно производство по пчелно семејство се движи средно околу 15 килограми. Скоро целокупното производство на мед се консумира на домашниот пазар а околу 8% се извезува. Увозот на мед е помал од 1%.

6. ПЕРЕРАБОТУВАЧКА ИНДУСТРИЈА

Индустрија за зеленчук и овошје. Во Република Македонија преработувачката индустрија е застапена со вкупно 58 компании со вкупен капацитет за преработка на околу 120.000 тони зеленчук и овошје годишно. Во 2009 година капацитетите се искористени со 38%, односно имаат откупено и преработено вкупно 67.100 тони зеленчук (91%) и овошје (9%), во вкупно 45.900 тони производи. Најважна сировина во вкупниот откуп на зеленчук и овошје преставуваат црвените пиперки со околу 45%, (основна состојка на ајварот, главен извозен производ со традиционално познат квалитет), потоа индустриските домати, модриот патлиџан, лутите пиперки, зелка, тиквички, кромид и цвекло. Во откупот на овошје најзастапени се вишните со 4,8%, јаболките со 2,5%,сливите со 1,3% а останатите овошја со 13,7%.

Главниот краен производ овде преставуваат смрзнатите вишни и сливи, како и други ситни овошја кои како суровини се извезуваат во соседните земји. Структурата на преработувачките капацитети покажува висок степен на финализација на суровините во готови производи, особено зеленчукот, кои имаат главно извозна ориентација.

Конзервните капацитети (преработки полнети во тегли, конзерви и пластични тегли) имаат најголем удел во преработувачката индустрија со 86,1% и застапеност на производите според следниот преглед:

ПРОИЗВОДИ	ПРОИЗВЕДЕНО ВО 2007 (000 ТОНИ)	% ОД ВКУП НО	ПРОИЗВЕДЕНО ВО 2008 (000 ТОНИ)	% ОД ВКУП НО	ПРОИЗВЕДЕНО ВО 2009 (000 ТОНИ)	% ОД ВКУП НО
Индустриски ајвар	7,7	17,0	10,1	18,6	10,4	22,7
Домашен ајвар	1,9	4,2	2,6	4,8	2,2	4,8
Лутеница	1,0	2,2	0,9	1,7	0,9	2,0
Печени пиперки	2,7	6,0	2,2	4,1	3,2	7,0
Барени пиперки	1,4	3,1	2,0	3,7	1,9	4,2
Феферони	2,3	5,1	1,9	3,5	1,9	4,2
Корнишони	5,0	11,1	5,0	9,2	3,9	8,4
Цвекло	1,9	4,2	2,5	4,6	3,3	7,2
Кечап	1,4	3,1	1,8	3,3	2,3	5,0
Мешани салати	1,1	2,4	1,8	3,3	1,3	2,8
Смрзнати вишни	1,6	3,6	2,3	4,2	1,3	2,8
Смрзнати пиперки	7,7	17,0	8,0	14,8	2,8	6,1
Друго	9,4	21,0	13,1	24,2	10,5	22,8
Вкупно	45,1	100	54,2	100	45,9	100

.Извор: АгБиз/МАП анализа 2009

Трговијата со производите од индустријата за преработка на овошје и зеленчук (45,9 илјади тони) има извозна ориентација со високи 73% извезени производи.

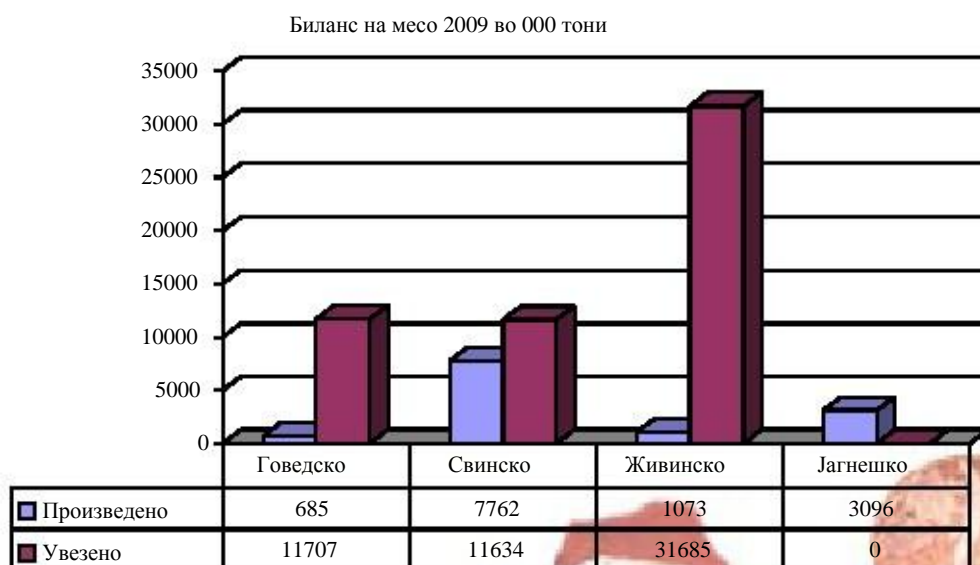
Година	Вкупно производство (во 000 тони)	Извоз (во 000 тони)	Домашен пазар (во 000 тони)	Извозна вредност (во мил. €)
2005	28,8	21,0	6,8	17,8
2006	43,6	25,6	7,5	23,5
2007	45,1	30,3	7,9	28,1
2008	54,2	33,0	8,5	36,9
2009	45,9	33,5	8,6	39,8

Извор: АгБиз/МАП анализа 2009

Индустрија за преработка производи од животинско потекло. Објектите за производство и преработка на анимални производи во Република Македонија во 2009 година задолжително ги исполнуваат меѓународните стандарди за безбедност и сигурност на производите, односно примена на HACCP стандардите.

Од вкупно 22 регистрирани кланици, 4 се регистрирани за извоз во ЕУ, воглавно за јагнешко месо.

Регистрирани објекти во 2009 година: за преработка на месо 40, за преработка на риби 3, аквакултура 1, преработка на јајца 3 и мед 3 објекта. Увезеното месо воглавно е наменето за преработки од месо (сувомеснати производи).

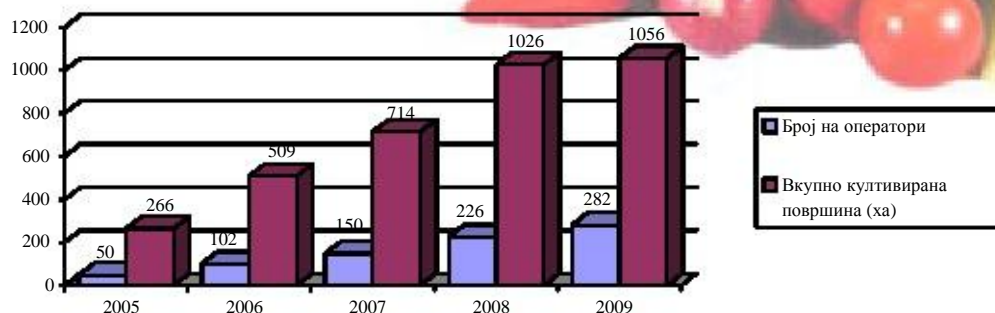
Објекти за преработка на млеко (млекарници) регистрирани се вкупно 50, за производство на сладолед 1 објект, а извозни дозволи за ЕУ имаат: една млекарница и еден објект за производство на сладолед.

7. ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО

Трендот на пораст на органското земјоделско производство во Република Македонија и во 2009 година продолжува. Зголемени се производствените капацитети, бројот на фармери, преработувачи и трговци со органски производи.

Значителен пораст се забележува во сертифицираните површини со самоникнати растенија и плодови (од 1.300 хектари во 2005 година до 204.800 хектари во 2009), како и во производството на органски мед, каде бројот на пчелни семејства бележи значителен пораст (од 110 пчелни семејства во 2005 година на 15.455 пчелни семејства во 2009).

Графикон 1: Зголемување на производствени капацитети (2005-2009)

Обем на органско производство 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Број на органски фармери	50	102	150	226	321
Обработлива површина под органско производство во ха	226	509	714	1.029	1.373
Површини под пасишта и самоникнати растенија во ха	1.300	1.593	11.162	52.519	204.830
Пчелни семејства/кошници	110	505	1.837	11.709	15.455
Говеда, овци и кози	-	-	300	4.952	23.468

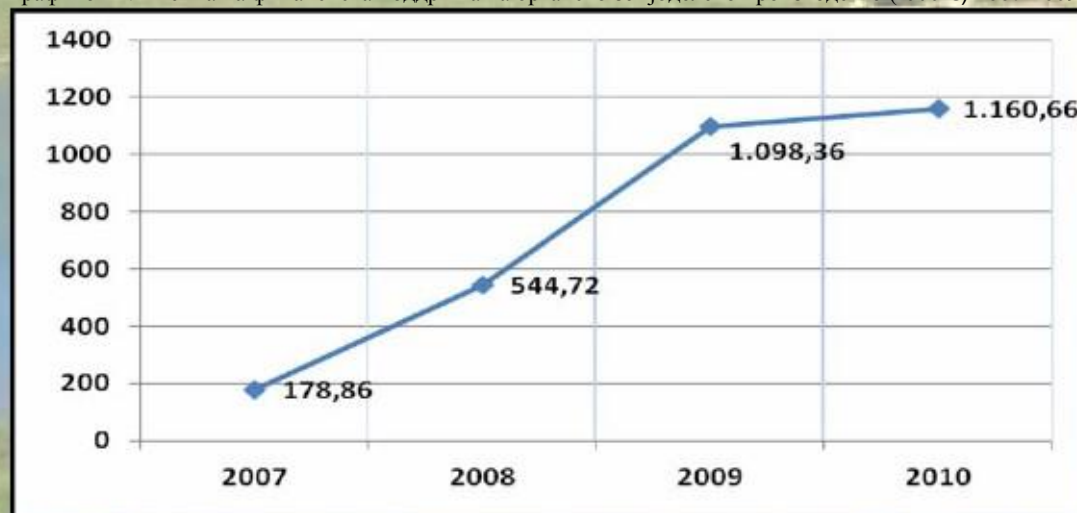
Извор : МЗШВ

Забрзаниот развој на органското земјоделско производство се должи пред се на зголемениот интерес на земјоделските производители за органското производство и, следствено на ова, на зголемената финансиска поддршка од страна на Владата на РМ (од скромни 6 милиони денари во 2005 година на 36,5 милиони денари во 2008 год.).

Од овие причини, планираниот буџет за 2009 год. во висина од € 821.311 беше зголемен за дополнителни € 277.049, така што вкупната реализација на Програмата за поттикнување на развојот на органското земјоделско производство во 2009 год. е € 1.098.360.

За 2010 год., во рамките на Програмата за финансиска поддршка на земјоделството за 2010 година планирани се финансиски средства за поттикнување на развојот на органско земјоделско производство во РМ во висина од € 1.160.656.

Графикон 2: Висина на финансиска поддршка на органско земјоделско производство ('000 €) 2007-2009

Извор МЗШВ

Од аспект на усогласеност на законодавството, во декември 2009 год. се донесе новиот Закон за органско земјоделско производство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 146/2009). Законот е во согласност со Council Regulation (EC) No 834/2007 и Commission Regulation (EC) No 889/2008.

За поуспешна имплементација на законските прописи и зајакнување на целокупниот систем на органско земјоделско производство во РМ, веќе се започнати подготовки за реализација на Twinning project во рамките на Компонента I од ИПА Програмата за 2009 година.

8. РИБАРСТВО

Водните ресурси кои се употребливи за вршење риболов опфаќаат околу 56.000 ха, од кои 46.700 ха се природни езера, 6.400 ха се вештачки езера 2.200 ха се реки и 700 ха се рибници.

Во регистарот на одгледувачи на риби кој се води во Одделението за рибарство и аквакултура при МЗШВ во 2009 година запишани се 21 субјект од кои, 14 се запишани како одгледувачи на ладноводни видови риби, а 7 како одгледувачи на топловодни видови риби.

Во регистарот на репроцентри за производство на порибителен материјал наменет за порибување на риболовите води во 2009 година запишани се 3 субјекти, а во Регистарот за производство од порибителен материјал наменет за порибување на рибници 8 субјекти. Производството на конзумни риби во 2009 година од 21 регистриран субјект изнесува 545 тони. Се проценува дека со вршење на рекреативниот риболов на годишно ниво се изловуваат околу 150 тони од сите видови риби.

Производство на поважните видови риби:

Објекти	Број на субјекти	Вкупно/кг. 2009*
Рибници за пастрмка	14	378.000
Рибници за крап	7	167.000
Репроцентри за рибници	8	-
Репроцентри за порибување на отворени води, реки и езера	3	104.000
Вкупно		649.000

Извор : МЗШВ

Производството во рибници достигнува 84% од вкупното производство на риби. Најзначајно е производството на свежа пастрмка околу 378 тони и свеж крап околу 167 тони годишно. Порибителниот материјал за рибничко производство и порибување на отворените води е од домашно производство и од увоз.

Трговија со риби и преработки од риби. Република Македонија, како континентална земја, е нето увозник на риби и производи од риби претежно од морски видови. Увозот на риби, производи и преработки од риби во 2009 година учествува со околу 3,6% од вкупниот увоз на земјоделско-прехранбени производи (8.851 тон - 18,5 милиони евра), додека во извозот на риби и рибни производи со 1,2% (1.073 тони - 2,1 милион евра) - претежно полжави.

9. ТРГОВИЈА СО ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ

Трговска политика

Република Македонија како членка на Светската трговска организација (СТО) од 2003 година се согласи на значителна либерализација кај најголем дел од производите, додека за земјоделските производи царинската заштита е задржана на задоволително ниво - просечната царинска стапка за земјоделските производи се намали од 24,87% на 13,75%.

Како дел од трговските интеграции е членството во Централно европскиот договор за слободна трговија – ЦЕФТА, како средство за регионална соработка помеѓу: Хрватска, Република Македонија, Србија, Црна Гора, Албанија, Босна и Херцеговина, Молдова и Косово.

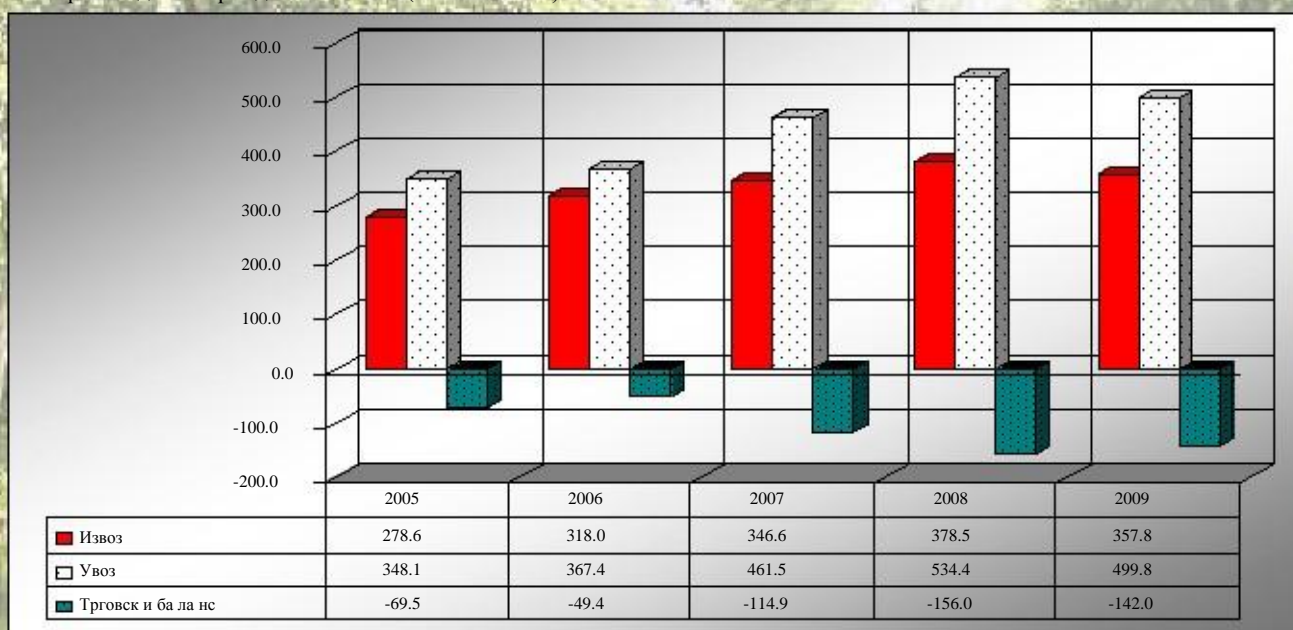
Вкупна трговија и трговија со земјоделско-прехранбени и рибни производи. Како резултат на глобалната економска криза во 2009 година, вкупната трговска размена беше значително намалена во споредба со претходните години. Вкупниот извоз (индустриски + земјоделско-прехранбени производи) во 2009 година во споредба со 2008 година, беше намален за 28,4%,

вкупниот увоз (индустриски + земјоделско-прехранбени производи) во 2009 година во споредба со 2008 беше намален за 22,1%. Извозот на земјоделско-прехранбените производи во 2009 година во споредба со 2008 беше намален за 5,5% (од € 378,5 милиони на € 357,8 милиони), а увозот на земјоделско-прехранбени производи во 2009 година во споредба со 2008, беше намален за 6,5% (од € 534,4 милиони на € 499,8 милиони).

Учеството на извозот на земјоделско-прехранбени и рибни производи во вкупниот извоз на Република Македонија во 2007 и 2008 година беше намалено на 14,1%, споредено со учеството од 16% до 17% за периодот 2004-2006 год. Од друга страна, учеството на увозот на земјоделско-прехранбени и рибни производи во вкупниот увоз, покажува тренд на намалување од 14,5% во 2004 на 11,5% во 2008 година.

Имајќи во предвид дека трговската размена со земјоделско-прехранбени и рибни производи во 2009 година, многу помалку беше намалена отколку трговијата со индустриски производи, учеството на извозот на земјоделско-прехранбени и рибни производи во вкупниот извоз во Република Македонија во 2009 година се зголеми на 18,6%, а учеството на увозот на земјоделско-прехранбени производи во вкупниот увоз во 2009 година се зголеми на 16,4%.

Графикон 9.1. развој на Македонската трговска размена со земјоделско-прехранбени и рибни производи за периодот 2005-2009 (во милиони €)

Извор : ДЗС/МЗШВ

Во 2009 година ЕУ-27 е најзначаен партнер на Република Македонија во трговијата со земјоделско-прехранбени и рибни производи, со вкупна вредност на трговската размена (извоз+увоз) од € 343,5 милиони.

Учеството на извозот на земјоделско-прехранбени и рибни производи во ЕУ-27 во вкупниот извоз на овие производи во 2009 година изнесува 40,7% и е на исто ниво како во 2008 година, додека учеството на увозот од ЕУ-27 во вкупниот увоз на земјоделско-прехранбени и рибни производи во 2009 година е намалено на 39,6%, споредено со 2008 година кога ова учество инесуваше 41,1%.

Најзначајни трговски партнери на Република Македонија од земјите членки на ЕУ-27 и во однос на извозот и во однос на увозот се: Грција, Бугарија и Германија.

Како резултат на натамошната либерализација на трговијата со земјоделско-прехранбени и рибни производи помеѓу земјите членки на ЦЕФТА 2006, трговската размена со земјоделско-прехранбени и рибни производи на Република Македонија со земјите членки на ЦЕФТА 2006 го достигна истото ниво како она со ЕУ-27.

Најзначајни трговски партнери на Република Македонија од земјите членки на ЦЕФТА во однос на извозот на земјоделско-прехранбени производи се: Србија, Косово, Босна и Херцеговина и Хрватска, додека во однос на увозот се: Србија, Хрватска и Босна и Херцеговина.

Табела 9.2. Преглед на трговијата со земјоделско-прехранбени и рибни производи по земји во 2008 и 2009 година (во милиони €)

Земја	Извоз				Увоз				Трговски баланс	
	2008		2009		2008		2009		2008	2009
	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%		
Албанија	15.0	4.0%	12.4	3.5%	1.0	0.2%	0.99	0.2%	13.9	11.4
Босна и Херцеговина	25.2	6.7%	30.0	8.4%	7.5	1.4%	12.03	2.4%	17.7	18.0
Хрватска	29.1	7.7%	29.3	8.2%	29.8	5.6%	28.88	5.8%	-0.7	0.4
Србија	125.9	33.3%	78.9	22.1%			105.97	21.2%		-27.0
Косово			35.5	9.9%	118.9	22.2%	2.44	0.5%	7.0	33.1
Црна Гора	8.5	2.3%	9.0	2.5%	0.2	0.0%	0.30	0.1%	8.3	8.7
Молдова	0.02	0.0%	0.0	0.0%	0.02	0.0%	0.23	0.0%	0.0	-0.2
ЦЕФТА-вкупно	203.7	53.8%	195.1	54.5%	157.4	29.5%	150.85	30.2%	46.3	44.3
ЕУ-27-вк.	154.7	40.9%	145.7	40.7%	219.5	41.1%	197.7	39.6%	-64.8	-52.0
Турција	3.2	0.8%	2.7	0.7%	16.0	3.0%	18.03	3.6%	-12.8	-15.4
Бразил	0.0	0.0%	0.0	0.0%	54.3	10.2%	42.16	8.4%	-54.3	-42.2
Останати земји	16.9	4.5%	14.3	4.0%	87.2	16.3%	90.98	18.2%	-70.3	-76.7
Вкупно, цел свет	378.5	100.0%	357.8	100.0%	534.4	100.0%	499.8	100.0%	155.9	-142.0

Извор : ДЗС

Структура на извозот и увозот на земјоделско-прехранбени производи во 2009 година

Извозот на земјоделско-прехранбени производи во 2009 година, во споредба со 2008 година, е намален за 5,4%, односно од 378,5 милиони € во 2008 на 357,8 милиони € во 2009 година. Од друга страна увозот на земјоделско-прехранбени производи во 2009 година, во споредба со 2008 година, е намален за 6,5%, односно од 534,4 милиони € во 2008 на 499,8 милиони € во 2009 година.

Намалениот извоз се должи пред се на намалениот извоз на тутун за 4,6% (од 66 милиони € во 2008 на 62,9 милиони € во 2009), потоа на намалениот извоз на домати за 17,3% (од 21,3 милиони € во 2008 на 17,6 милиони € во 2009), намален извоз на грозје за 27,6% (од 9,4 милиони € во 2008 на 6,8 милиони € во 2009), намален извоз на јаболка за 21,9% (од 8,2 милиони € во 2008 на 6,4 милиони € во 2009), намален извоз на зелка за 29,1% (од 7,9 милиони € во 2008 на 5,6 милиони € во 2009), намален извоз на газирани сокови за 9,8% (од 21,3 милиони € во 2008 на 19,2 милиони € во 2009) и на некои други производи.

Од друга страна се забележува зголемен извоз на конзервиран зеленчук за 10,1% (од 21,6 милиони € во 2008 на 23,8 милиони € во 2009), потоа зголемен извоз на колбаси за 96,4% (од 2,8 милиони € во 2008 на 5,5 милиони € во 2009), зголемен извоз на јагнешко месо за 3,6% (од 13,6 милиони € во 2008 на 14,1 милиони € во 2009), зголемен извоз на бисквити и вафли за 5,9% (од 25,1 милиони € во 2008 на 26,6 милиони € во 2009), зголемен извоз на сушен зеленчук за 37,5% (од 3,2 милиони € во 2008 на 4,4 милиони € во 2009), зголемен извоз на живи свињи (од 0,4 милиони € во 2008 на 2 милиони € во 2009) и на некои други производи.

Намалената вредност на увозот се должи на намалениот увоз на масло од сончоглед за 31,5% (од 32,3 милиони € во 2008 на 22,1 милиони € во 2009), намален увоз на пченица за 41,3% (од 13,8 милиони € во 2008 на 8,1 милиони € во 2009), намален увоз на пченка за 45,8% (од 13,3 милиони € во 2008 на 7,2 милиони € во 2009), намален увоз на маргарин за 23,6% (од 5,5 милиони € во 2008 на 4,2 милиони € во 2009), намален увоз на брашно од пченица за 20,3% (од 14,3 милиони € во 2008 на 11,4 милиони € во 2009), намален увоз на овошни сокови за 31,1% (од 6,1 милиони € во 2008 на 4,2 милиони € во 2009) и некои други производи.

Мора да се напомене дека намалената вредност на увозот не се должи само на намален количински увоз, туку кај најзначајните увезени производи се должи пред се на нивната исклучително намалена просечна увозна цена, па и покрај тоа што количински увозот е зголемен, вредносно се јавува драстично намалување на увозот, што допринесува за намалување на дефицитот но и до пореметување на пазарот со овие производи. Ова пред се важи за брашното од пченица, пченицата и маслото од сончоглед.

Од друга страна се забележува зголемен увоз на месо од живина за 7,2% (од 29 милиони € во 2008 на 31,1 милиони € во 2009), зголемен увоз на свинско месо за 21,2% (од 17,9 милиони €

во 2008 на 21,7 милиони € во 2009), зголемен увоз на говедско месо за 3,9% (од 17,9 милиони € во 2008 на 18,6 милиони € во 2009), зголемен увоз на млеко за 48,3% (од 6,2 милиони € во 2008 на 9,2 милиони € во 2009), зголемен увоз на газирани сокови за 7% (од 11,4 милиони € во 2008 на 12,2 милиони € во 2009), зголемен увоз на јужно овошје – портокали, мандарини лимони за 17,8% (од 8,4 милиони € во 2008 на 9,9 милиони € во 2009) и некои други производи.

Табела - извоз, увоз и трговски биланс на земјоделско-прехранбени производи според групи на производи од Царинската тарифа за 2009 година

ЦН	Назив	Извоз		Увоз		Трговски баланс
		2009		2009		
		Вредност во 1000 ЕУР €	Учест.	Вредност во 1000 ЕУР €	Учест.	
01	Живи животни	4,419	1.2%	1,237	0.2%	3,181
02	Месо и други кланични производи за јадење	17,114	4.8%	84,379	16.9%	-67,265
03	Риби, черупкари, мекотелци и други водни безрбетници	2,145	0.6%	9,684	1.9%	-7,539
04	Млеко и производи од млеко, живински птичји јајца, природен мед	3,870	1.1%	25,603	5.1%	-21,733
05	Производи од животинско потекло на друго место неспоменати	299	0.1%	3,276	0.7%	-2,977
06	Живи дрвја и други растенија, луковици, корења, сечено цвеќе	2,362	0.7%	4,551	0.9%	-2,189
07	Зеленчук, морења и грутки за јадење	52,050	14.5%	6,467	1.3%	45,583
08	Овошје и јатчесто овошје, кори од агруми или од дињи и лубеници	21,785	6.1%	23,381	4.7%	-1,596
09	Кафе, чај, мате-чај и мируди	1,467	0.4%	16,167	3.2%	-14,700
10	Жита	2,786	0.8%	15,516	3.1%	-12,730
11	Производи на мелничката индустрија, слад, скроб, инулин, глутен од пченица	268	0.1%	18,976	3.8%	-18,708
12	Маслодајни семиња и плодови, индустриски или медицински растенија	2,408	0.7%	12,725	2.5%	-10,317
13	Шелак, гуми, смоли и други растителни сокови и екстракти	34	0.0%	1,081	0.2%	-1,047
14	Растителни материјали за плетарство	17	0.0%	223	0.0%	-206
15	Маснотии и масла од животинско или растително потекло и производи од нивно разлагање	6,058	1.7%	36,587	7.3%	-30,529
16	Преработки од месо, риби, черупкари или мекотелци	13,608	3.8%	24,729	4.9%	-11,121
17	Шеќер и производи од шеќер	6,494	1.8%	32,195	6.4%	-25,701
18	Како и производи од како	6,974	1.9%	26,472	5.3%	-19,498
19	Производи врз база на жита, брашно, скроб или млеко, слатки производи	28,142	7.9%	32,157	6.4%	-4,015
20	Производи од зеленчук, од овошје, од јатчесто овошје	27,913	7.8%	20,076	4.0%	7,837
21	Разни производи за исхрана	12,433	3.5%	44,146	8.8%	-31,713
22	Пијалаци, алкохоли и оцет	62,613	17.5%	24,041	4.8%	38,572
23	Приготвена храна за животни	442	0.1%	17,584	3.5%	-17,142
24	Тутун и производи за замена за тутун	79,204	22.1%	13,021	2.6%	66,183
Други земјоделски производи над 24 Глава од Царинска тарифа		2,862	0.8%	5,489	1.1%	-2,626
Вкупно вредност на Извоз и Увоз на земјоделско-прехранбени производи		357,767	100%	499,763	100%	-141,996

10. ПОЛИТИКИ НА ПОДДРШКА НА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ ВО 2009 ГОДИНА

Земјоделството и руралниот развој се клучните претпристапни елементи на Македонија за Европската Унија. За да се постигне наведената стратешка цел, националната политика опфати шест главни прашања во периодот 2007-2013 наведени во Националната стратегија за земјоделство и рурален развој 2007-2013 :

- 1) Зголемување на конкурентноста на секторот
- 2) Постигнување на квалитет и безбедност на храна
- 3) Постигнување на одржливо управување со ресурси
- 4) Подобрување на условите за живот во руралните средини
- 5) Реформа на регулаторната и институционалната рамка
- 6) Институционалните реформи на МЗШВ

Политиката на развој на земјоделството и руралните подрачја соодветно е поддржана со буџетска поддршка која треба да обезбеди реализација на планираните активности и резултати до 2013 година.

Тренд на пораст на буџетска поддршка на МЗШВ 2005-2009 (во 000 МКД)

	2005	2006	2007	2008	2009*
МКД Буџет	66.538.469	88.576.000	79.552.497	89.397.520	115.399.000
МЗШВ	1.459.518	1.453.972	2.002.140	4.257.000	6.007.941
Процент	2,19%	1,64%	2,52%	4,8%	5,2%

Извор : МЗШВ

Политиката за поддршка на земјоделството претставува основен инструмент за поддршка на земјоделското производство. Се состојат од директни плаќања (субвенции) по хектар во производството на растителни култури и по грло во сточарството.

Политиката за Рурален Развој е вториот финансиски инструмент за економски и социјален развој на руралните подрачја со цел да го спречи процесот на депопуларизација и од друга страна ги истакне природните и наследните вредности како дел од културното наследство на Република Македонија.

Во Јуни 2007 година, се основа Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој, со цел ефикасно управување со финансиските средства од Буџетот на Република Македонија и со средствата од претпристапната помош на Европската Унија наменети за руралниот развој.

Надлежности на Агенцијата:

- извршување на мерките за директните плаќања во земјоделството;
- извршување на мерките за рурален развој;
- реализација на средствата од претпристапната помош на Европската Унија за рурален развој – ИПАРД програма;
- спроведување на мерките на државна помош во земјоделството;

Агенцијата ја доби акредитацијата од Европската Комисија во Декември 2009 година и го објави првиот повик за апликација на ИПАРД проекти во Република Македонија, во вкупен износ од 1,5 милијарди денари или околу 24,4 милиони евра.